

4. Rodzina adopcyjna dorasta

I. Istota i wyróżniki innowacji

a. Opis innowacji

Narzędzie do pracy własnej dla rodziców adopcyjnych, których dzieci wkraczają w wiek nastoletni. Innowacja pomaga rodzicom zrozumieć sytuację, zachowania i emocje nastolatków oraz własne reakcje, wynikające ze specyficznej historii rodziny.

Narzędzie pracy jest w formie aktywnego formularza PDF. Dzięki interaktywnej formie umożliwia swobodne korzystanie z treści, ćwiczeń i pogłębianie wiedzy w tempie dostosowanym do użytkownika.

Każdy z pojawiających się tematów został ujęty w czterech obszarach:

- Karty obszarów zmiany - mają za cel kierować uwagę rodziców na obszary kluczowe dla pozytywnej zmiany i przepracować określone tematy szczególnie istotne dla danej rodziny.
- Pigułka wiedzy – informacje, wyjaśnienia i porady dotyczące danej kwestii.
- Obserwacja i refleksja – pytania pogłębiające rozumienie i interpretację sytuacji.
- Zastosowanie – własne przemyślenia na temat działań do podjęcia oraz proponowane możliwe zastosowania.

Rodzice adopcyjni wychowujący nastoletnie dzieci narażeni są na przeciążenie rolami opiekuńczymi. Szczególne nasilenie trudności wychowawczych następuje podczas przełomu rozwojowego w wieku nastoletnim, w którym nastolatki same z siebie mają potrzebę rozluźniania więzi, a w przypadku dzieci adoptowanych trudności te są dodatkowo wzmocnione i występują również specyficzne zjawiska nie dotyczące nie-adoptowanych nastolatków.

„Agnieszka [Innowatorka] jest mamą adopcyjną dwójki nastolatek i miała taki pomysł, żebyśmy coś stworzyły dla tych rodziców adopcyjnych nastolatków, z racji tego, że ona szuka od bardzo wielu lat i nic nie może znaleźć czegoś takiego dla siebie edukacyjnego. Natomiast natknęła się na jakąś literaturę obcojęzyczną i stwierdziła, że na tym tle, na tym podłożu mogłybyśmy tutaj zrobić coś właśnie dla tych polskich rodziców adopcyjnych”.

„Zaproponowany sposób przekazywania wiedzy jest inspirowany cyklem Kolba (Model Uczenia się przez Doświadczenie). Opisuje on, w jaki sposób ludzie mogą przekształcać swoje doświadczenia w wiedzę, a tę wiedzę z kolei w zmiany w zachowaniach”.

Innowator 1

„Innowacja odpowiada na potrzeby grupy docelowej w bardzo wysokim stopniu – wdrożenie jej na szeroką skalę pozwoliłoby rodzicom adopcyjnym na dotarcie do wiedzy, która pozwoli im na zrozumienie sytuacji, stanu emocjonalnego w jakim mogą się znajdować dzieci/młodzież adoptowana, ale także na zrozumienie stanu emocjonalnego, jaki może towarzyszyć rodzicom adopcyjnym, mierzącym się z problemami wychowawczymi i z trudem zrozumienia kryzysów tożsamości, jakie przeżywają dzieci przez nich adoptowane”.

„To jest taka wąska gałąź. Rodzice, jeżeli już trafiają po jakąś pomoc do psychologa, to po pierwsze właśnie wtedy trafiają na tego, jakby niedouczonego psychologa w tym zakresie, po drugie, nie są świadomi, że te metody, które są dla dzieci z rodzin biologicznych nie nadają się dla dzieci z rodzin adopcyjnych, dlatego, że mechanizmy funkcjonowania adaptacyjne tych dzieci są po prostu zaburzone i o tym zaburzeniu trzeba wiedzieć, więc wiele jest takich przeszkód, które powodują, że obijają się o ścianę, a dzieciaki po prostu są określane jako, po prostu źle wychowane. Czy, że głównie się obarcza wtedy tą rodzinę, że ona sobie nie poradziła z tym wychowaniem”.

Innowator 1

„...z własnego doświadczenia powiem, że jest sporo rodziców, którzy [...] zwrócili się do ośrodka o pomoc i odbili się od ściany albo usłyszeli, że „w zasadzie to my nic możemy tutaj zrobić, bo to już jest wasze dziecko. To poszukajcie sobie terapii”, „radźcie sobie sami”.

Tester

b. Problem, na który odpowiada innowacja

Innowacja wspiera rodziców adopcyjnych, u których występuje wysoki poziom frustracji i stresu związany ze specyficznymi wyzwaniami wychowawczymi w okresie dojrzewania dzieci. Jest odpowiedzią na utrudniony dostęp do poradnictwa psychologicznego, które wynika z:

- ograniczonego dostępu do psychologów czy terapeutów (czynnikiem ograniczającym może być miejsce zamieszkania rodziny, ograniczenia finansowe, niedostatek psychologów/terapeutów w skali występujących potrzeb),
- braku przygotowania psychologów czy terapeutów w temacie adopcji/rodzin adopcyjnych/wyzwań wynikających z wieku adolescencji u dzieci i młodzieży po procesie adopcji.

Okres dojrzewania to wymagający i niełatwy moment dla wielu młodych ludzi i ich rodzin. Jednak w rodzinach adopcyjnych, trudności związane z dorastaniem są często bardziej skomplikowane i specyficzne, na co wpływa m.in. dotychczasowa historia życia wychowanków. Jednym z kluczowych wyzwań nastolatków/nastolatek wychowujących się w rodzinach adopcyjnych, jest odpowiedź na pytanie „Kim jestem?”, czyli inaczej mówiąc określenie swojej tożsamości. Adoptowane nastolatki stoją przed szczególnie trudnym zadaniem – muszą bowiem zmierzyć się z pogodzeniem własnego dziedzictwa wywodzącego się z rodziny biologicznej oraz obecnie sytuacji związanej z rodziną adopcyjną. Osoby te często posiadające szczątkowe informacje o swojej rodzinie biologicznej. Jeżeli je posiadają, to niejednokrotnie są one trudne, świadczące o poważnych problemach rodzinnych, zaniedbaniach i krzywdach.

Obecnie, w ramach działań systemowych istnieją obowiązkowe szkolenia preadopcyjne, realizowane przez ośrodki adopcyjne, których zakres dotyczy aspektów prawnych, proceduralnych, pierwszej pomocy itd. Natomiast obszar wsparcia psychologicznego dotyczy głównie potrzeb małych dzieci (czyli odpowiada wiekowi, w którym dzieci są zazwyczaj umieszczane w rodzinie adopcyjnej). Większość rodzin adopcyjnych nie ma możliwości skorzystania nieodpłatnie z działań wspierających ich zdrowie psychiczne czy dotyczących metod wychowawczych. Trudno jest znaleźć specjalistów w zakresie problemów dotyczących rodzin adopcyjnych. Istnieją grupy wsparcia bądź kluby skierowane do tej grupy, jednakże ich ilość jest ograniczona, a także najczęściej funkcjonują one w większych miastach (m.in. Spotkania grupy wsparcia DLA RODZIN PO ADOPCJI dzieci starszych realizowane przez Ośrodek Adopcyjny Pro Familia w Krakowie). Również można spotkać się z realizacją kompleksowych programów dla rodzin adopcyjnych (np. Program Pomoc Rodzinom realizowany przez Fundację Rodzin Adopcyjnych w Warszawie), jednakże takich inicjatyw jest niewiele. Podsumowując, rozwiązanie Rodzina Adopcyjna Dorasta odpowiada nie tylko

na problem braku odpowiedniego wsparcia dla rodzin adopcyjnych wychowujących dzieci w wieku nastoletnim oraz trudności wychowawczych rodziców adopcyjnych, ale także na ograniczenia związane z dostępnością do różnego rodzaju form wsparcia dla tej grupy, m.in. finansowe, ograniczenia związane z miejscem zamieszkania czy zbyt dużą liczbą zainteresowanych względem dostępnych miejsc.

Adopcja (inaczej przysposobienie) jest uznaniem dziecka, z którym nie ma się więzi biologicznej, za własne. W wyniku adopcji osoba lub para uzyskuje pełnię władz rodzicielskich. W ciągu ostatniej dekady nieznacznie liczba adopcji w Polsce spadła. W 2010 r. adoptowano 3,3 tys. dzieci, a w 2023 r. – 2,5 tys. Według Najwyższej Izby Kontroli, oprócz zmian demograficznych i kulturowych zachodzących w naszym kraju, na zaistniałą sytuację wpływa fakt, że często liczba potencjalnych rodziców znacznie przewyższa liczbę dzieci z uregulowaną sytuacją prawną, umożliwiającą ich adopcję. Istotnymi barierami w procesie adopcyjnym, wskazywanymi przez potencjalnych rodziców, są długotrwała procedura adopcyjna i skomplikowane przepisy¹.

W ciągu ostatnich kilkunastu lat najczęściej adoptowano dzieci w wieku 0-3 lata. Przysposobienia dzieci w tej grupie wieku stanowiły w latach 2011-2023 średnio 38% wszystkich adopcji (do 2015 r. – ponad 40%, w kolejnych latach udział ten malał). Wraz z rosnącym wiekiem dziecka, szanse na adopcje maleją. Najmniej adopcji występuje wśród nastolatków (dzieci w grupie wieku 13-17 lat), ale w ostatnich latach nastąpił ponad dwukrotny wzrost udziału nastolatków wśród wszystkich dzieci przysposobionych (z 7% w 2011 r. do 15% w 2023 r.)².

W 2024 r. w Małopolsce do ośrodków adopcyjnych zgłoszono 333 dzieci, czyli o 2% więcej niż w 2023 r. O 13% wzrosła liczba dzieci spoza Małopolski zgłoszonych za pośrednictwem Wojewódzkiego Banku Danych. Przysposobiono wówczas 201 dzieci (o 3% więcej niż w 2023 r.). Wśród przysposobionych dzieci ponad połowę stanowiły dzieci w wieku do lat 4 (57%). Dzieci w wieku 5-9 lat stanowiły 25%, a dzieci powyżej 10 r. ż. – 18% ogółu. W latach 2018-2024 liczba rodzin kandydackich zgłaszających się do adopcji spadła o 44% (z 290

¹ Raport SDG 2024. Dzieci w kontekście zrównoważonego rozwoju” Główny Urząd Statystyczny

² Raport SDG 2024. Dzieci w kontekście zrównoważonego rozwoju” Główny Urząd Statystyczny

do 163). Jednak w 2022 r. trend spadkowy został zahamowany i liczba ta lekko wzrosła (z 159 do 163 w latach 2022-2024)³.

c. Co się składa na innowację

1. Publikacja „Rodzina Adopcyjna Dorasta”
2. Raport ewaluacyjny
3. Plan komercjalizacji
4. Raporty z testowania
5. Koncepcja budowania marki i komunikacji
6. Film o innowacji

d. Analiza rozwiązania pod kątem kryteriów ewaluacyjnych

Trafność

Odbiorcami innowacji są bezpośrednio rodzice adopcyjni wychowujący dzieci w wieku nastoletnim oraz – pośrednio – ich dzieci. Rodzice adopcyjni wychowujący nastoletnie dzieci narażeni są na przeciążenie rolami opiekuńczymi. Szczególne nasilenie trudności wychowawczych następuje podczas przełomu rozwojowego w wieku nastoletnim, w którym nastolatki same z siebie mają potrzebę rozluźniania więzi, a w przypadku dzieci adoptowanych trudności te są dodatkowo wzmocnione i występują również specyficzne zjawiska nie dotyczące nieadoptowanych nastolatków. Okres adolescencji to dla wielu dzieci czas licznych zmian w obszarze fizycznym, emocjonalnym oraz społecznym. Młodzież może czuć się zagubiona i z jednej strony odczuwać silną potrzebę autonomii (wolności o decydowaniu o sobie), a drugiej – potrzebę przynależności i poczucie bycia ważnym dla innych. Definiowanie siebie i określanie tych potrzeb w rodzinach adopcyjnych może stanowić duże wyzwanie – wychowywanie nastolatków wydaje się być podwójnie trudne w takich rodzinach. Innowacja odpowiada na potrzeby grupy docelowej w bardzo wysokim stopniu – wdrożenie jej na szeroką skalę pozwoliłoby rodzicom adopcyjnym na dotarcie do wiedzy, która pozwoli im na zrozumienie sytuacji, stanu emocjonalnego, w jakim mogą się znajdować dzieci/młodzież adoptowana, ale także na zrozumienie stanu emocjonalnego, jaki

³ Ocena Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Małopolskiego za rok 2024, str. 18

może towarzyszyć rodzicom adopcyjnym, mierzącym się z problemami wychowawczymi i z trudem zrozumienia kryzysów tożsamości, jakie przeżywają ich dzieci.

Skuteczność

Materiały przygotowane w ramach rozwiązania stanowią cenne źródło informacji dla rodziców adopcyjnych nastolatków. Mogą stać się również cennym źródłem wiedzy dla innych osób pracujących z dziećmi i rodzicami dzieci adoptowanych. W opinii innowatorów i testerów, innowacja stanowi odpowiedź na brak kompleksowych informacji wspierających rodziców dzieci adopcyjnych, szczególnie istotnych w wieku dojrzewania dzieci adoptowanych. Zdobyta wiedza na temat trudności, problemów i emocji, z jakimi borykają się rodzice oraz dzieci w rodzinach adopcyjnych, szczególnie w okresie nastoletnim, zwiększa poziom zrozumienia przeżywanych emocji. Natomiast efekt w postaci większej akceptacji przeżywanych emocji jest uwarunkowany wysokim poziomem zaangażowania rodziców w proces pracy nad własnymi emocjami i należy go rozpatrywać raczej w perspektywie długofalowej.

Użyteczność

Proponowany model wsparcia w postaci gotowych materiałów do pracy, ma z jednej strony stanowić edukacyjną „pigułkę refleksyjno-wiedzową” (wskazującą na wybrane obszary problematyczne), a z drugiej – prezentować dobre praktyki i możliwe rozwiązania do zastosowania w danej sytuacji. Opracowane Karty są dostosowane do możliwości samodzielnego zastosowania (przez rodziców) lub przez terapeutę bądź innego specjalistę pracującego z rodzicami. Produkt ma w założeniu uświadamiać rodzicom przeżywane emocje, pomagać w ich akceptacji i zmniejszyć stres towarzyszący wychowywaniu dziecka. Dodatkowo, Karty mają stanowić narzędzie edukacyjne dla specjalistów, wspierające identyfikację potrzeb rodziny adopcyjnej i planowanie zakresu pomocy. Drobne zastrzeżenia dotyczą zaplanowanej warstwy technicznej rozwiązania, która docelowo miała być rozwiązaniem z hiperlinkami, przekierowującymi do dalszych tematów (mapowanie tematów/problematyki) – jest to wykorzystane w bardzo małym zakresie, a ma potencjał, aby podnieść użyteczność innowacji. Proponowane rozwiązanie ocenia się jako użyteczne, zwłaszcza w kontekście niewystarczającej liczby specjalistów i placówek zajmującej się

wsparciem psychologiczno-pedagogicznym rodzinom adopcyjnym (w tym grupie wyjątkowej jaką są dzieci/młodzież w wieku nastoletnim).

Testowanie innowacji

Testowanie innowacji „Rodzina Adopcyjna Dorasta” odbyło się z udziałem rodziców adopcyjnych, wychowujących dzieci w wieku od 12 do 18 lat. Uczestnicy zostali zrekrutowani głównie za pośrednictwem grup na Facebooku zrzeszających rodziców adopcyjnych, co okazało się najskuteczniejszym kanałem dotarcia. Dodatkowo, podjęto próbę rekrutacji poprzez Ośrodki Adopcyjne, jednak ta droga okazała się mniej efektywna.

Głównym celem projektu było opracowanie i przetestowanie narzędzia w postaci Kart obszarów zmiany, które miały wspierać rodziców w pracy własnej nad relacją z dorastającym dzieckiem. Testowanie narzędzia zostało pomyślnie zrealizowane, mimo pojawiających się trudności.

Już na etapie przygotowań pojawił się problem ze znalezieniem psychologa specjalizującego się w pracy z rodzinami adopcyjnymi. Wielu specjalistów odmawiało współpracy, najczęściej z powodu ograniczeń czasowych. Brak eksperckiego wsparcia w tej dziedzinie był istotnym wyzwaniem, szczególnie w kontekście planowanych wywiadów pogłębionych z rodzicami.

Realizacja wywiadów okazała się trudna zarówno pod względem logistycznym, jak i emocjonalnym. Rozmowy z rodzicami często dotyczyły bolesnych i złożonych historii dzieci, co było obciążające psychicznie dla obydwu stron. Mimo przeszkód, udało się przeprowadzić wartościowe spotkania, które dostarczyły cennych informacji na temat potrzeb rodzin adopcyjnych.

Jednym z największych wyzwań projektu było pozyskanie odpowiedniej liczby testerów. Innowatorki nie miały wcześniej bezpośrednich kontaktów z osobami, które mogłyby wziąć udział w testowaniu, co wymagało dodatkowego wysiłku organizacyjnego i budowania zaufania wśród potencjalnych uczestników.

e. Potencjalni odbiorcy i użytkownicy innowacji

Innowacja jest zawężona do **konkretnej grupy odbiorców – rodziców adopcyjnych wychowujących nastoletnie dzieci**. W niewielkim zakresie można stosować ją także w grupie

rodziców dzieci w wieku nastoletnim – nie tylko w rodzinach adopcyjnych. Projekt w postaci Kart pracy jest w pełni wdrażalny i łatwy do skalowania w różnych podmiotach oferujących wsparcie dla dzieci i młodzieży. Publikacja Rodzina Adopcyjna Dorasta w formie pliku PDF, zwiększa szanse w zakresie skalowalności.

Wśród innych potencjalnych **odbiorców** innowacji można wskazać:

- dzieci adopcyjne w wieku nastoletnim: mogą skorzystać z tych materiałów, aby lepiej zrozumieć swoją sytuację i znaleźć odpowiednie wsparcie;
- rodziny przygotowujące się do adopcji: osoby rozważające adopcję mogą korzystać z materiałów jako źródła informacji i przygotowania się do specyficznych wyzwań, jakie mogą wyniknąć z adopcji starszego dziecka.

Wśród potencjalnych **użytkowników** rozwiązania można wskazać:

- pracowników socjalnych: osoby pracujące w instytucjach pomocy społecznej lub ośrodkach adopcyjnych mogą wykorzystywać materiały jako dodatkowe narzędzie wsparcia dla rodzin adopcyjnych;
- organizacje i instytucje wspierające adopcję: grupy wsparcia dla rodzin adopcyjnych lub organizacje zajmujące się adopcją mogą udostępniać te materiały swoim członkom, tworząc, np. warsztaty o treści znajdujące się w publikacji oraz Karty pracy lub dyskusje na ich temat;
- specjaliści z zakresu zdrowia psychicznego: psycholodzy, terapeuci i inni specjaliści mogą korzystać z materiałów jako formy wsparcia w pracy z rodzinami adopcyjnymi, m.in. w zakresie rozwiązywania problemów i konfliktów. Terapeuci prowadzący zajęcia/spotkania z dziećmi, dotyczące problemów z jakimi mierzy się cała rodzina dzieci/młodzieży adoptowanej. W kontekście braku podobnych polskojęzycznych materiałów, rozwiązanie dla grupy terapeutów należy uznać za potrzebne i trafne;
- edukatorzy i przedstawiciele placówek oświatowych: placówki oświatowe, do których uczęszczają uczniowie w wieku nastoletnim, wychowujący się w rodzinach adopcyjnych, w tym przede wszystkim zatrudnieni w nich pedagodzy, psychologowie i inni specjaliści, a także edukatorzy realizujący działania na rzecz dzieci i młodzieży, mogą wykorzystywać te materiały do lepszego zrozumienia specyficznych potrzeb i wyzwań tych uczniów, a także do inicjowania zajęć, pogadanek dla rodziców adopcyjnych;

- organizacje pozarządowe: w szczególności fundacje i stowarzyszenia zajmujące się problematyką adopcji, mogą wykorzystać materiały jako narzędzie w swoich działaniach edukacyjnych i wsparciu dla rodzin adopcyjnych.

f. Unikalność rozwiązania na tle innych działań

Narzędzie do pracy własnej pn. „Rodzina Adopcyjna Dorasta” dostarcza rodzicom specjalistyczną wiedzę i praktyczne zalecenia/sposoby radzenia sobie ze specyficznymi dla nastolatków w rodzinach adopcyjnych tematami i zachowaniami. Jest odpowiedzią na potrzeby bezpośrednich odbiorców i ewentualnych osób wspierających w obszarze, który pozostaje bardzo słabo zagospodarowany.

Jest to na ten moment jedyna w Polsce publikacja pomagająca rodzicom adopcyjnym zrozumieć sytuację, zachowania i emocje swoich nastoletnich dzieci oraz oferująca nowe możliwości radzenia sobie z wyzwaniami wychowawczymi i kryzysem emocjonalnym. Elektroniczna, interaktywna forma publikacji oraz zawarte w niej ćwiczenia pomagają w prostym i efektywnym przyswajaniu treści.

Nie istnieje literatura polskojęzyczna ani inne źródła wiedzy, który zajmowałyby się tematem specyficznych trudności, problemów wychowawczych, wsparcia oraz dbania o dobrostan psychiczny dla rodzin wychowujących adoptowanych nastolatków.

II. Cel upowszechnienia

g. Zdefiniowanie ogólnego i szczegółowego celu. Cele projektu powinny być osiągalne, określone w czasie i wymierne.

Cel ogólny

Zapewnienie wsparcia edukacyjnego dla rodzin adopcyjnych wychowujących nastoletnie dzieci poprzez udostępnienie narzędzia wspierającego rozwój relacji, zrozumienie tożsamości dziecka oraz radzenie sobie z wyzwaniami okresu dojrzewania.

Cel szczegółowy

Upowszechnienie e-publikacji „Rodzina Adopcyjna Dorasta” wśród rodziców adopcyjnych, specjalistów oraz innych osób zaangażowanych zawodowo w pracę z rodzinami adopcyjnymi.

h. Oczekiwane rezultaty i wskaźniki

Oczekiwany rezultat	Wskaźnik
Upowszechnienie e-publikacji wśród rodziców adopcyjnych, specjalistów, instytucji wspierających i innych.	Min. x pobrań e-publikacji przez osoby zainteresowane, tj. odbiorców i użytkowników
Zapewnienie szerokiego dostępu e-publikacji dla rodzin adopcyjnych poprzez udostępnienie e-publikacji w przestrzeni cyfrowej (np. na stronach powiatowych centrów pomocy rodzinie, ośrodków adopcyjnych, stowarzyszeń i fundacji itp.).	Min. x platform/stron internetowych, na których e-publikacja zostanie udostępniona
Zwiększenie świadomości rodziców adopcyjnych na temat specyfiki dorastania dzieci adoptowanych, w tym wyzwań związanych z budowaniem tożsamości.	Min. x spotkań/ warsztatów lub innych form pracy bezpośredniej z rodzicami adopcyjnymi
Wzrost kompetencji wychowawczych rodziców adopcyjnych dzięki praktycznym wskazówkom i refleksjom zawartym w publikacji.	Przeprowadzenie kwestionariuszy ankiet wśród min. x rodziców adopcyjnych korzystających z publikacji
Zwiększenie zainteresowania środowisk specjalistycznych (psychologów, pedagogów, pracowników socjalnych) tematyką dorastania w rodzinach adopcyjnych.	Liczba przeprowadzonych działań/akcji informacyjnych.
Zainicjowanie dialogu między rodzinami adopcyjnymi a instytucjami wsparcia, prowadzącego do lepszego zrozumienia ich potrzeb i możliwości systemowego wsparcia.	Liczba zorganizowanych spotkań.
Rozwój narzędzi edukacyjnych i terapeutycznych dla specjalistów pracujących z rodzinami adopcyjnymi, bazujących na treściach publikacji.	Liczba powstałych narzędzi.

III. Rekomendowany kierunek upowszechnienia

a. Elementy do upowszechnienia: metody działania, narzędzia, materiały.

Na rozwiązanie „Rodzina Adopcyjne Dorasta” składają się następujące elementy:

- Karty obszarów zmiany – karty mają za cel kierować uwagę rodziców na obszary kluczowe dla pozytywnej zmiany i przepracować określone tematy szczególnie istotne dla danej rodziny,
- Pigułka wiedzy – informacje, wyjaśnienie i porady dotyczące danej kwestii,
- Obserwacja i refleksja – pytania pogłębiające rozumienie i interpretację,
- Zastosowanie – własne przemyślenia na temat działań do podjęcie oraz proponowane możliwe zastosowania.

Rozmowy z Innowatorkami oraz zewnętrznymi ekspertami wskazują na zasadność rozwinięcia innowacji w kierunku autorskiej, rozpoznawalnej metodyki wzmocnienia warsztatu terapeutów zajmujących się młodzieżą adopcyjną. Metodyka taka skierowana miałaby być do pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych i pomagać w skutecznej diagnozie oraz terapii.

b. Skala upowszechnienia.

Lokalna:

- Wdrożenie innowacji w wybranych poradniach psychologiczno-pedagogicznych oraz organizacjach wspierających rodziny adopcyjne.
- Testowanie metodyki i narzędzi w ograniczonym środowisku z możliwością ewaluacji i korekt.

Regionalna:

- Rozszerzenie zasięgu na poziom wojewódzki poprzez współpracę z regionalnymi ośrodkami polityki społecznej (ROPS) i kuratoriami oświaty.
- Organizacja szkoleń i kampanii informacyjnych dla specjalistów oraz rodziców.

IV. Plan komunikacji

a. Stan wyjściowy

- Innowacja nie posiada kolorów marki, przypisanych bezpośrednio dla tego rozwiązania i kojarzących się z nim, jedynie te wypracowane w procesie powstawania innowacji w inkubatorze;
- innowacja nie posiada logotypu/znaku rozpoznawalnego;

- innowacja nie posiada konta na mediach społecznościowych, bądź na innych platformach internetowych.

b. Wyróżniki innowacji

- nowoczesność;
- unikalność w skali kraju;
- możliwość samodzielnego wykorzystania.

c. Cele działań komunikacyjnych

- Wsparcie edukacyjne rodziców adopcyjnych – dotarcie do rodziców adopcyjnych i odpowiedzenie na ich potrzebę wsparcia w wychowaniu dzieci w okresie dorastania, w postaci dystrybucji materiałów edukacyjnych i oferowania kolejnych form wsparcia np. warsztatów.
- Informowanie o narzędziu otoczenia rodzin adopcyjnych – upowszechnienie publikacji w miejscach wspierających rodziny adopcyjne. Dotarcie do rodzin adopcyjnych, które są rozproszone, nigdzie niezrzeszone, niebędące w kontakcie z ośrodkami adopcyjnymi. Budowanie rozpoznawalności i zaufania wśród interesariuszy i ich otoczenia.
- Stworzenie społeczności wokół innowacji – zbudowanie społeczności rodzin adopcyjnych zainteresowanych oferowanymi informacjami, materiałami i wydarzeniami organizowanymi przez Innowatorki. Budowanie zaufania i rozpoznawalności wśród tej grupy odbiorców, a następnie na zasadach lojalności utrzymanie zainteresowania.

d. Grupy docelowe

- Specjaliści pracujący z rodzinami adopcyjnymi:
 - Psychoterapeuci w poradniach dla rodzin i szpitalach;
 - Psychologowie i pedagodzy szkolni;
 - Nauczyciele;
 - Kuratorzy sądowi i policja.
- Rodzice i inni członkowie rodzin adopcyjnych:

- Rodzice adopcyjni wychowujący nastoletnie dzieci (adoptowane w dowolnym wieku);
- Inni członkowie rodzin adopcyjnych, w tym rodzeństwo, mający znaczenie w procesie dojrzewania nastolatków z rodzin adopcyjnych.
- Nastolatki z rodzin adopcyjnych:
 - Na późniejszym etapie wdrażania projektu dotarcie do tej grupy docelowej i zaproponowanie im treści adekwatnych do ich wieku i poziomu samoświadomości.

e. BIG IDEA

BIG IDEA (parasol komunikacyjny) to myśl przewodnia, wokół której buduje się całą koncepcję komunikacji. Określa motyw przewodni i zamysł, jaki przyświeca marce, ułatwia spójność przekazu. Wyróżnia komunikację i wskazuje na jej najważniejsze kwestie. BIG IDEA to nie hasło reklamowe!

NAJTRUDNIEJ OPOWIEDZIEĆ SWOJĄ HISTORIĘ – odkrywanie siebie to podróż w nieznaną, w której potrzebujesz wsparcia bliskich bez względu na wszystko

f. Filary komunikacji

- Wskazanie problemu [nie jesteś z tym sam]
 - Wychowanie nastolatka w rodzinie adopcyjnej napotyka szczególne trudności
 - Rodziny adopcyjne trafiają na długoterminowe sytuacje kryzysowe i mogą się czuć osamotnione,
 - Brakuje systemowych rozwiązań i pomocy rodzinom adopcyjnym, a one tego potrzebują.
- Potencjalne rozwiązania [pomożemy Ci, bądź z nami]
 - Jak pomóc w konkretnych problemach/wyzwaniach – komentarze ekspertów/ek, matek i ojców adopcyjnych,
 - Prezentacja zawartości materiału edukacyjnego [zachęcenie do pobrania],
 - Zaproszenie do obecności w grupie.
- Dowody na prawdziwość
 - Ludzkie historie,
 - Inspiracje z zagranicy, najciekawsze opracowania,

- Świadectwo ekspertów/ek znających się na temacie adopcji i budowania relacji z nastolatkami.

g. Kluczowe przekazy

- Budowanie tożsamości dziecka to najbardziej wyboista podróż życia – nie musisz być w tym sam/a,
- Okres dojrzewania jest jednym z najważniejszych i najtrudniejszych momentów w życiu człowieka, formującym jego późniejszą tożsamość,
- Rodzice powinni zadbać o siebie, aby pomóc swojemu dziecku: najpierw maseczkę ratunkową załóż sobie,
- Mamy dla ciebie pierwsze wsparcie w rodzinie, bez pomocy psychoterapeuty,
- Pomóż sobie – pomóż swojemu dziecku,
- Wspieramy rodziców adopcyjnych w okresie dojrzewania i wchodzeniu w dorosłość ich dzieci,
- Mamy dla ciebie pierwsze wsparcie w rodzinie, które pomoże Ci, nawet jeśli masz utrudniony dostęp do pomocy psychoterapeuty.

h. Budowanie lejka marketingowego

- zwrócenie uwagi odbiorców właściwych i przyciągnięcie w jedno miejsce komunikacyjne,
- zaciekawienie materiałami i akcjami [np. warsztatami], wskazanie użyteczności i idealnego,
- dopasowanie innowacji do odbiorców [odpowiadanie na ich realne problemy],
- wzbudzenie potrzeby bycia w kontakcie z innowacją u odbiorców, poczucie zapotrzebowania na materiały,
- działanie odbiorców tj. zapisanie się do grupy zamkniętej na FB, obserwowanie profilu na Facebooku, zapisanie się do grupy mailingowej.

i. Ton przekazu

Jeśli chcemy trafić do grupy docelowej, musimy mówić ich językiem! Dlatego ton przekazu powinien być:

- narracją towarzyszącą, wspierającą innych,
- partnerską, tak jak psycholog towarzyszy swoim pacjentom,
- indywidualny i jednostkowy, ponieważ sposób, jak dana osoba chce przejść ten proces zależy od niej samej, a każda osoba przechodzi go inaczej i nie ma jednej, właściwej recepty,
- wzbogacający czytelników, rozwijamy się dzięki styczności z tematem i poszerzamy perspektywę, budując swoje umiejętności, szanujemy odmienne doświadczenia.

j. Proponowane platformy komunikacji

Aby zapewnić jak najbardziej skuteczne dotarcie do grup docelowych oraz zrealizować zakładane cele komunikacyjne, proponuje się wykorzystanie następujących platform komunikacji:

- Facebook (konto Facebook'owe skupione na rodzicach i psychoterapeutach);
- grupa na Facebooku (założenie, administrowanie i animowanie dyskusji wśród członków);
- Mailing (dostarczanie wartościowych materiałów i ofert na warsztaty);
- Relacje z mediami (działy społeczne, psychologiczne, tv śniadaniowe, radia, prasa, serwisy www);
- Instagram (zorientowany na nastolatków).

V. Dowiedz się więcej! Inspiracje z kraju i ze świata

Jeśli chcesz pogłębić wiedzę w tym obszarze, zapoznaj się z poniższymi raportami:

- [Pomoc społeczna i opieka nad dzieckiem i rodziną w 2021 roku - Główny Urząd Statystyczny](#)
- [Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za rok 2024 – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie](#)

Wśród międzynarodowych podmiotów/instytucji, które mogą stanowić inspirację dla dalszych działań związanych z upowszechnianiem materiałów edukacyjnych można wskazać m.in.:

- Child Welfare Information Gateway (USA): organizacja udostępnia szeroką gamę zasobów edukacyjnych dla rodziców adopcyjnych, oferując poradniki, artykuły, webinaria i materiały dotyczące procesu adopcji oraz opieki nad dziećmi adopcyjnymi.
- Adoption UK (Wielka Brytania): organizacja zapewnia wsparcie dla rodzin adopcyjnych poprzez szkolenia, seminaria, konferencje i materiały edukacyjne, pomagając rodzicom w zrozumieniu specyficznych potrzeb dzieci adopcyjnych.
- National Council for Adoption (USA): NCFCA oferuje programy edukacyjne, seminaria online i publikacje dla rodzin adopcyjnych, aby pomóc im w lepszym zrozumieniu procesu adopcji i radzeniu sobie z wyzwaniami związanymi z opieką nad dziećmi adopcyjnymi.

Inspiracje z Polski:

- Projekt „Przywrócić harmonię” realizowany przez Fundację Arka dla Rodziny został stworzony z myślą o rodzicach adopcyjnych, którzy doświadczają trudności emocjonalnych i wychowawczych w relacji z dziećmi. Jego głównym celem jest poprawa dobrostanu psychicznego opiekunów poprzez dostarczenie im narzędzi, wiedzy i wsparcia umożliwiającego lepsze radzenie sobie z wyzwaniami codziennego życia rodzinnego. Projekt koncentruje się na budowaniu odporności emocjonalnej rodziców, rozwijaniu ich kompetencji komunikacyjnych oraz wzmacnianiu poczucia sprawczości w sytuacjach kryzysowych.

Suplement rynkowy - Rodzina adopcyjna dorasta

Opis istoty innowacji społecznej

“Rodzina adopcyjna dorasta” to program wsparcia dla rodziców adopcyjnych nastolatków. Oparty jest na zestawie modułów (warsztatowych i cyfrowych), które krok po kroku pomagają odróżnić typowe zmiany okresu dojrzewania od trudności wynikających z doświadczeń adopcyjnych: pytań o pochodzenie, lojalność, przynależność, zaufanie, lęk przed odrzuceniem czy rozdarcie pomiędzy rodzinami.

Program dostarcza konkretnych narzędzi komunikacyjnych, prostych „skryptów naprawczych”, sposobów reagowania w kryzysie emocjonalnym oraz pomysłów na budowanie codziennych rytuałów, które wzmacniają relację rodzic-nastolatek.

Założenie programu jest proste: nie każdy kryzys wymaga psychoterapii. Wiele problemów można rozwiązać dzięki lepszemu rozumieniu zachowań nastolatka i innemu stylowi reagowania - mniej obrony, mniej paniki, więcej ciekawości i spokoju. Program może być prowadzony przez ośrodki adopcyjne, CUS, OPS, NGO czy szkoły jako usługa społeczna w różnych formach: cykl spotkań, mikro-lekcje online, grupy wsparcia oraz praca lokalnych trenerów.

1. Co warto uzupełnić, aby innowacja mogła stać się usługą społeczną

- **Jasna struktura programu** - np. 6 modułów: tożsamość, emocje/kryzys, zachowania, kontakty z przeszłością, relacja + szkoła, plan na przyszłość.
Można rozszerzyć moduły o podstawy traumy rozwojowej, stylów przywiązania i reakcji „walki-ucieczki-zamrożenia”, częstych u młodzieży adopcyjnej.
- **Dwa formaty realizacji:**
 - wersja cyfrowa (mikro-lekcje 20-40 min + materiały PDF),
 - wersja grupowa (spotkania 90-120 min z elementami warsztatowymi).
- **Materiały dla rodziców:**
 - karty pracy,
 - „ściągi” ze skryptami naprawczymi,
 - szablony do analizy zachowań (ABC: sytuacja-zachowanie-skutek),
 - krótkie „materiały na nagły moment” - 1-2 minutowe nagrania/teksty pomagające zareagować w kryzysie.
- **Podstawowa ścieżka bezpieczeństwa** - jasne wskazanie, gdzie rodzic ma się zgłosić w sytuacji poważnego kryzysu. Można dodać checklistę „czerwonych flag” do szybkiej oceny ryzyka.
- **Opis roli trenera** - co robi, a czego nie robi (nie diagnozuje, nie prowadzi terapii), plus minimalna wiedza o traumie rozwojowej i procesach tożsamościowych w adopcji.

- **Arkusz „przed-po”** - samoocena rodziców po programie (kompetencje, poziom stresu, poczucie bezpieczeństwa w relacji). Warto dodać dwie dodatkowe skale: stres rodzica oraz poczucie bliskości z dzieckiem.

2. Przykładowe kierunki przekucia innowacji w usługę społeczną

1) Cykl „Rodzina adopcyjna dorasta” (ośrodek adopcyjny / CUS / NGO)

6-8 spotkań dla grupy rodziców adopcyjnych nastolatków, z naciskiem na tożsamość, emocje, konflikty i kontakty z przeszłością. Można rozszerzyć o dwa elementy:

- krótkie ćwiczenia regulacji emocji,
- mini-sekcję o typowych kryzysach tożsamościowych.

2) Ścieżka mikro-lekcji online + krótkie konsultacje

Rodzice przerabiają treści we własnym tempie, a instytucja organizuje 2-3 spotkania grupowe (stacjonarne lub online). Warto dodać możliwość 15-minutowych konsultacji indywidualnych - szczególnie pomocnych między modułami.

3) Grupa wsparcia z komponentem edukacyjnym

Istniejące grupy rodziców adopcyjnych mogą korzystać z materiałów programu jako kręgosłupa spotkań na 6-12 miesięcy. Program może dostarczać gotową „biblioteczkę tematów”.

4) Współpraca ze szkołami

W programie warto umieścić:

- szablon maila do wychowawcy/pedagoga,
- plan rozmowy o sytuacji dziecka bez stygmatyzacji,
- mini-materiał dla nauczycieli o typowych wyzwaniach uczniów adopcyjnych.

5) . „Most do specjalistów”

Program jako poziom 0 - pomaga nazwać problemy i przygotowuje rodziców do ewentualnej konsultacji psychologicznej/psychiatrycznej. Można dołączyć kartę „kiedy szukać pomocy specjalistycznej”.

3. Obszary, w których instytucja wdrażająca może dodać coś od siebie

- dostosowanie treści do lokalnego kontekstu (język, realia szkół, lokalne usługi),
- lokalna mapa wsparcia (poradnie, psychologowie, kryzysówka, grupy wsparcia),
- uwzględnienie specyfiki regionu (adopcje zagraniczne, adopcje w rodzinie, rodzeństwa),
- włączenie rodziców z doświadczeniem jako ambasadorów,
- stworzenie roli „rodzica-mentora” dostępnego w formie krótkich dyżurów,
- dopasowanie formy prowadzenia (warsztatowo, wykładowo, klubowo),
- dodanie podstaw psychoedukacji o traumie i przywiązaniu.

4. Modele wdrożenia usługi społecznej - S / M / L

Model S - „Mała grupa pilotażowa” (6-10 rodziców)

- 6 spotkań po 90 min,
- jeden prowadzący,
- podstawowe materiały drukowane,
- prosta ankieta przed-po,
- opcjonalnie: jedna superwizja dla prowadzącego.

Model M - „Program cykliczny” (ośrodek adopcyjny / CUS / NGO)

- 2-3 edycje rocznie,
- połączenie formy grupowej i treści online,
- stałe włączenie do oferty instytucji (jak „Szkoła dla rodziców”),
- stałe informowanie szkół, poradni i NGO o kolejnych edycjach.

Model L - „Sieć lokalnych trenerów” (miasto / powiat)

- kilku przeszkolonych facylitatorów,
- równoległe grupy w różnych lokalizacjach,
- wspólne standardy materiałów,
- wspólna ewaluacja i listy kontrolne,
- superwizja raz na kwartał.

5. Rzeczy, których instytucje powinny unikać

- stawiania programu w miejsce terapii,
- oceniania rodziców,
- obiecywania „szybkich cudów”,
- przeciążania uczestników zadaniami,
- tworzenia trudnych technologicznie rozwiązań bez możliwości utrzymania.

Warto unikać także:

- prowadzenia programu bez przygotowanej ścieżki „gdzie dalej”,
- niespójności między trenerami (brak wspólnych materiałów),
- pomijania szkoły jako kluczowego środowiska dziecka,
- przeładowania programu technologią zamiast prostych rozwiązań.

6. Typy partnerów, którzy mogą wzmocnić usługę

Partnerzy naturalni:

ośrodki adopcyjne, PCPR, CUS/OPS, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, NGO.

Partnerzy edukacyjni:

szkoły (pedagodzy, psychologowie, wychowawcy), świetlice, kluby młodzieżowe, organizacje szkoleniowe.

Partnerzy wspierający:

lokalne grupy wsparcia rodziców adopcyjnych, uniwersytety (psychologia, pedagogika), dorosłe osoby adoptowane jako konsultanci modułu tożsamości.

7. Wybrane ścieżki finansowania kontynuacji po zakończeniu grantu

- budżety samorządowe (rodzina, zdrowie psychiczne, profilaktyka),
- programy rządowe dla rodzin, adopcji i pieczy,
- fundusze europejskie (EFS+, włączenie społeczne, dobrostan psychiczny młodzieży),
- granty konkursowe NGO,
- projekty systemowe realizowane wspólnie z ośrodkami adopcyjnymi.

Można rozważyć współfinansowanie przez szkoły i powiaty w ramach działań na rzecz zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży.

8. Ryzyka wdrożeniowe i sposoby ich ograniczania

- Ryzyko „otwarcia emocji” → jasne zasady: program nie jest terapią; zapewnienie ścieżki „gdzie dalej”; checklisty objawów alarmowych.
- Ryzyko przeciążenia prowadzących → superwizje, spotkania konsultacyjne, jasny schemat reagowania.
- Ryzyko rezygnacji w trakcie → krótkie moduły, szybkie „małe sukcesy”.
- Ryzyko formalizacji → atmosfera „klubu rodziców”.
- Ryzyko nadużycia technologii → proste narzędzia, a materiały cyfrowe najlepiej **hostować lokalnie.**

9. Rozszerzone kierunki rozwoju usługi społecznej

Kierunki usługowe:

- „Ścieżka rodzica nastolatka adopcyjnego” jako stały program,
- grupy kontynuacyjne,
- sesje „booster” po roku.

Kierunki edukacyjne i partnerskie:

- moduły „dla szkoły”,
- działania z poradniami i NGO,
- udział dorosłych adoptowanych jako „głos doświadczenia”.

Kierunki cyfrowe:

- mikro-lekcje audio/wideo,
- przypomnienia SMS/mail,
- platforma z materiałami i kartami pracy,
- sekcja FAQ z najczęstszymi trudnościami rodziców.

Kierunki strategiczne:

- włączenie programu do polityk wspierania rodzin adopcyjnych i zastępczych,
- włączenie do strategii zdrowia psychicznego młodzieży,
- budowa regionalnego standardu: „każdy rodzic adopcyjny nastolatka ma dostęp do programu”.